

WŁADYSŁAW BUGAŁA

Kolekcja topoli w Arboretum Kórnickim*

Wstęp

W roku 1926 Stecki i Kulesza [43], opisując Park w Kórniku, podali, że znajduje się tutaj 5 gatunków topoli, a mianowicie: *Populus alba* L., *P. nigra* L., *P. tremula* L., *P. balsamifera* L. (jest to właściwie *P. laurifolia* Ledeb.) i *P. canadensis* Moench. (= *P. serotina* Hart.). Wymieniona wtedy przez wspomnianych autorów *P. trichocarpa* Torr. et Gray rośnie do dnia dzisiejszego, lecz jest to również *P. laurifolia* Ledeb. Do tego wykazu topoli należy jednak dodać na podstawie istniejących dzisiaj starych drzew 2 mieszańce, a mianowicie *P. marilandica* Bosc i *P. canescens* Sm. Jest to pełny spis topoli, jakie przed rokiem 1926 znajdowały się w Kórniku.

Mniej więcej od roku 1925, to jest od chwili powstania Fundacji Kórnickiej i od czasu, kiedy dyrektorem Parku został A. Wróblewski, zaczyna się okres intensywnego wzrostu ilości gatunków drzew i krzewów w Arboretum Kórnickim. Dotyczy to także topoli, co jest faktem zasługującym na szczególną uwagę, ponieważ w tym okresie czasu (trzecie dziesięciolecie bieżącego wieku) zainteresowanie topolami było u nas bardzo niewielkie i drzewa te na ogół gromadzono niechętnie nawet w ogrodach botanicznych i arboretach.

W inwentarzu alfabetycznym Arboretum z roku 1939 wykazano 109 odmian, mieszańców i gatunków topoli. Jest to już imponująca kolekcja w porównaniu z 7 gatunkami istniejącymi tu do roku 1926.

Kiedy w roku 1946 rozpocząłem studia systematyczne nad rodzajem *Populus* w Arboretum Kórnickim, zestawilem przede wszystkim listę istniejących gatunków, odmian i mieszańców, po uprzednim sprawdzeniu całej kolekcji. Przedstawiała się ona następująco: 30 gatunków, 46 mieszańców i 17 odmian.

Topole sprowadzane były do Kórnika z różnych źródeł, głównie zagranicznych, przeważnie w postaci nieukorzenionych sadzonek zdrewniałych lub zrazów do szczepienia.

* Praca niniejsza będzie drukowana częściami. W tym zeszycie zamieszczamy prócz wstępu charakterystykę topoli sekcji *Leuce D u b y*.

Pierwsza partia topoli sprowadzona została już w roku 1925. Pochodziły one ze szkółek P. H o s e r a w Żbikowie (2 odmiany), H e s s e g o w Weener (7 gatunków i odmian) oraz S p a e t h a w Berlinie (13 gatunków, odmian i mieszańców). Wśród nich były już szybko rosnące mieszańce, jak *P. regenerata* H e n r y, *P. robusta* C. S c h n., *P. berlinensis* D i p p., które dzisiaj są podstawowymi topolami w uprawie.

Dużo cennych gatunków, odmian i mieszańców otrzymano w roku 1927 z Królewskich Ogrodów Botanicznych w Kew pod Londynem. Znajdowały się wśród nich takie topole, jak *P. Maximowiczii* H e n r y, *P. koreana* R e h d., *P. marilandica* B o s c., *P. tremuloides* M i c h x., *P. deltoides monilifera* H e n r y i inne. Niektóre z nich, jak na przykład *P. Maximowiczii* H e n r y, stanowią dzisiaj jedyne drzewa mateczne w Polsce, niezbędne do prac hodowlanych nad topolami.

W roku 1928 sprowadzono 8 gatunków i mieszańców z Arboretum Arnolda (Ameryka Północna). Były to przeważnie topole północno-amerykańskie, jak *P. grandidentata* M i c h x., *P. Sargentii* D o d e, *P. trichocarpa* T o r r. et G r a y i inne.

Mniej więcej w tym czasie Arboretum Kórnickie nawiązało kontakt ze znanym dendrologiem francuskim L. A. D o d e, który zajmował się systematyką topoli i opisał wiele nowych gatunków, odmian i mieszańców. Od D o d e'a zostały sprowadzone do Kórnika w roku 1929 liczne odmiany i mieszańce przez niego wyróżnione i opisane, jak na przykład *P. thracia* D o d e, *P. Schroederiana* D o d e, *P. Hickeliana* D o d e itd.

W roku 1938 Arboretum w Kórniku otrzymało z Arboretum Mortona (Ameryka Północna) 37 topoli, wśród których znajdowało się 29 nowych mieszańców wyhodowanych przez S c h r e i n e r a i S t o u t a. Mieszańce te zostały przesłane przez hodowców celem wypróbowania ich przydatności w naszych warunkach klimatycznych. Kórnik stał się jedynym w Polsce posiadaczem tych cennych mieszańców i jednym z nielicznych w Europie. W latach następnych wyselekcjonowano spośród nich kilka klonów odznaczających się w naszych warunkach silnym wzrostem i odpornością na choroby liści (rdzę topolową). Do nich należą wprowadzane do uprawy przez Arboretum w Kórniku od roku 1948 — *P. hybr.* 277, *P. hybr.* 275 i *P. hybr.* 194.

Po raz ostatni przed wybuchem wojny otrzymano nowe odmiany topoli w marcu 1939 roku z Instytutu Leśnego w Oxfordzie (Imperial Forestry Institute). Wśród nich były 2 cenne odmiany, które należą do najszybciej rosnących. Dotychczas nie zostały one oddane do uprawy, gdyż znajdują się jeszcze w stadium obserwacji. Są to *P. angulata v. erecta* C a n s d. i *P. serotina v. laevigata* C a n s d.

Ryc. 14. Fragment nowej kolekcji topoli posadzonej w roku 1952 na terenie dawnych szkółek. Na pierwszym planie *Populus hybr.* 194. Fot. W. Bugała

Drzewa kolekcyjne topoli sadzone były początkowo na terenie Arboretum, w pobliżu ogrodu skalnego, na kwaterach III, IV i V. W latach 1928—32 zostały tu posadzone takie topole, jak *P. regenerata* Henry, *P. robusta* C. Schn., *P. Wobstii* Schroed., *P. Wilsonii* C. Schn., *P. Maximowiczii* Henry, *P. Eugenei* Sim.-Louis, *P. rogalinensis* Wróbl., *P. tremuloides* Michx., *P. trichocarpa* Torr. et Gray, *P. Fremontii* Wats., *P. lasiocarpa* Oliv. i inne.

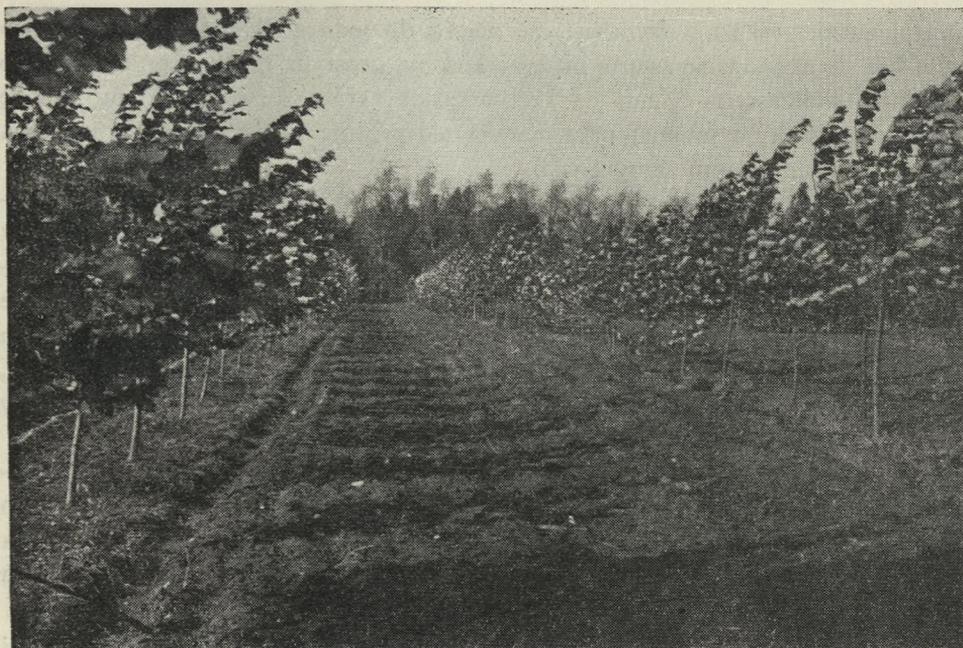
Mniej więcej w roku 1932, kiedy do Arboretum przybywało coraz więcej nowych roślin, topole były wysadzane na szkółkach poza terenem parku. Z tego okresu pochodzi rząd topoli wysadzony wzdłuż drogi przedzielającej szkółki i stanowiący osłonę sadu pomologicznego od wschodu. Znajdują się tu różne mieszańce, odmiany i gatunki, które dzisiaj są już silnie rozrośniętymi drzewami i służą do celów hodowli selekcyjnej. Topole te rosną na glebie suchej, piaszczystej, o niskim poziomie wody gruntowej.

Arboretum w Kórniku, mimo nagromadzenia licznych odmian, gatunków oraz mieszańców topoli, nie posiadało do ostatnich lat jednolitej kolekcji. Powodem tego był przede wszystkim brak odpowiedniego terenu. Pierwsza kolekcja topoli została posadzona jesienią 1947 roku na terenie przeznaczonym na rozbudowę Arboretum, określanym jako część A. Obszar zajęty wówczas przez kolekcję okazał się wkrótce za mały, uniemożliwiający jej dalszą rozbudowę. Ta okoliczność stała się powodem założenia nowej kolekcji topoli na terenach poszkołkowych, przylegających do Arboretum od strony wschodniej. Do roku 1954 nowa kolekcja topoli objęła teren 2 ha i liczy 83 odmiany, mieszańce i gatunki.

Uzupełnianie kolekcji topoli w okresie powojennym rozpoczęło się od roku 1948, kiedy to Arboretum w Kórniku otrzymało 21 form i mieszańców topoli czarnej i szarej z Czechosłowacji, od prof. dra G. Vincenta. Również w tym samym roku sprowadzono 20 różnych mieszańców topoli z Anglii (Forestry Commission, Forest Research Station, Alice Holt Lodge, Farnham, Surrey). Były wśród nich mieszańce, które zginęły w czasie mroźnych zim wojennych (1939—40 i następne) oraz nowe mieszańce sprowadzone po raz pierwszy do Kórnika.

W roku następnym (1949) otrzymano z Włoch 5 odmian topoli (Istituto di Sperimentazione per la Pioppicoltura), które zginęły w czasie pierwszych zim mimo szybkiego początkowo wzrostu. W roku 1949 przysłano również topole z Anglii (11 mieszańców) i z Kanady (3 gatunki).

W roku 1950 Arboretum w Kórniku otrzymało po raz pierwszy nasiona obcych gatunków topoli, zebrane ze stanowisk naturalnych. Nasiona przysłane w czerwcu 1950 i 1951 roku przez Scott S. Pauleya (Harvard University, Petersham, Mass. USA) pochodziły z różnych terenów Ameryki Północnej.

Ryc. 15. Fragment nowej kolekcji topoli
posadzonej w roku 1952 na terenie dawnych szkółek

Fot. W. Bugała

Były to przeważnie odmiany geograficzne *P. deltoides* Marsh. oraz takie gatunki, jak *P. Fremontii* Wats., *P. acuminata* Rydb., *P. heterophylla* L. i *P. tremuloides* Michx.

SZCZEGÓŁOWY OPIS KOLEKCJI TOPOLI W KÓRNIKU

I. Sekcja *Leuce Duby* — topole białe i osiki

W kolekcji kórnickiej istnieje 15 gatunków, odmian i mieszańców należących do tej sekcji.

P. alba L. — Topola biała

Ten krajowy gatunek topoli reprezentowany jest na terenie Arboretum przez kilkanaście potężnych drzew, wśród których przeważają osobniki męskie. Jeden okaz żeński rośnie na kwaterze XXIII, drugi na terenie nowego Arboretum (część A). Drzewo, które rośnie na kwaterze XXIII, przy wschodniej granicy Arboretum, jest najpotężniejszym okazem topoli białej w Kórniku. Mierzy ono 32 m wysokości i 130 cm średnicy w pierśnicy. Charakterystyczną jego cechą jest głęboko bruzdowana korowina na pniu, która przypomina topole czarne.

Męskie drzewa topoli białej rosną na kwaterach: VI, XVIII, XIX i XX. Wszystkie drzewa są mniej więcej w jednym wieku (80—120 lat), a ich cechy

morfolologiczne wskazują wyraźnie, że należą do jednego klonu. Każde drzewo odznacza się mianowicie zwartą budową korony, prostym, gładkim pniem, bardzo dużymi i skórzastymi liśćmi na krótkopędach, które rozwijają się na wiosnę w jednym czasie, a jesienią przebarwiają się pięknie na kolor cytrynowożółty. Kwitną również w tym samym czasie.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że kilka spośród tych drzew (na kwaterze VI) szczepionych jest na osice. Miejsce szczepienia znajduje się jednak tak nisko, że jest w ogóle niewidoczne. Odrosła korzeniowe z tych drzew są najzwyklejszą osiką. Mimo szczepienia, topole te nie wykazują różnicy we wzroście ani cechach morfolologicznych w porównaniu z drzewami rosnącymi na własnych korzeniach. Dokładny cel szczepienia topoli białej na osice nie jest nam znany, należy jednak przypuszczać, że chodziło tu o utrwalenie wartościowej formy białodrzewu.

Wróblewski i Wallisch opisując topole Kórnickie w III „Roczniku Dendrologicznym“ [53] podali owe topole białe szczepione na osice jako *P. canescens* S m. i zamieścili ich fotografię (str. 18, ryc. 10). W późniejszych wykazach roślinności Arboretum Kórnickiego figurują one jednak już pod nazwą *P. alba. var. glabrifolia* W r ó b l. (nr inw. 519).

W kolekcji Kórnickiej znajdują się ponadto następujące odmiany topoli białej:

P. alba v. angustifolia W r ó b l.

Jedno drzewo mniej więcej 30-letnie rośnie na kwaterze VI. Jest ono klonem żeńskim. Wróblewski znalazł stare drzewa topoli białej, które odznaczały się wąskimi liśćmi w Rogalinie nad Wartą. Forma ta została przeniesiona do Kórnicka i zapisana w inwentarzu jako odmiana pod nazwą wyżej podaną (nr inw. 466).

P. alba v. densiramula W r ó b l.

Jedno drzewo liczące około 20 lat rośnie na kwaterze III. Odmiana ta została znaleziona przez Wróblewskiego w pobliżu Kórnicka (przy drodze z Kórnicka do Mieczewa). Okaz znajdujący się w Arboretum Kórnickim jest drzewem męskim. Odznacza się on zwartym pokrojem korony, prostym pniem, wyraźnie zachowanym aż do wierzchołka, i dużymi liśćmi krótkopędów. Odmiana ta bardzo przypomina stare drzewa *P. alba v. glabrifolia* i jest niewątpliwie cenną formą białodrzewu (nr inw. 352).

P. alba v. Richardii H o r t.

Srowadzona do Kórnicka w roku 1928 ze szkółek Cassegraine'a (Francja). Rośnie bardzo słabo. Cechuje ją żółtawe zabarwienie liści, podczas ich rozwijania na wiosnę. Jedno drzewo wysokości około 12 m, o szerokiej, kulistej koronie, rośnie na kwaterze VIII (nr inw. 1608). Bezwartościowa.

Ryc. 16. *Populus canescens* v. *pyramidalis* Bug.

Fot. W. Bugala

4 Arboretum Kórnickie

P. canescens S m. — Topola szara.

Mieszańiec *P. alba* x *tremula* spotykany w Europie, głównie zachodniej. Nazwą *P. canescens* S m. obejmuje się wszystkie formy mieszańców topoli białej i osiki. W kolekcji Kórnickiej istnieje kilka form tego mieszańca. Niektóre z nich są drzewami cennymi z punktu widzenia gospodarczego i używa się ich do krzyżówek z innymi topolami.

Na terenie Arboretum rośnie na kwaterze XXII kilka starszych drzew topoli szarej, oznaczonych nr inw. 350. Ten sam klon topoli szarej posadzony jest na kwaterze V i VI (3 drzewa). Odznacza się on szeroką, luźną koroną, krzywym pniem i ciemnozielonymi liśćmi o cechach pośrednich między osiką i topolą białą. Kwiaty męskie.

P. canescens v. *pyramidalis* B u g.

Bardzo wartościowa i interesująca forma topoli szarej o prostym pniu i zwartej, regularnej koronie. Gałęzie odbiegają od pnia pod ostrym kątem. Kora na pniu gładka, zielonkawoszara. Liście pośrednie między topolą białą i osiką. Pochodzenie tej interesującej formy topoli szarej nie jest dokładnie znane. Arboretum w Kórniku posiada 3 okazy (nr inw. 4417) posadzone w roku 1934 na wilgotnej, murszowatej glebie nad brzegiem stawku (kwatera II). Obecnie mierzą one 18 m wysokości i 43 cm pierśnicy.

Forma ta jest klonem męskim. Stanowi jedno z podstawowych drzew rodzicielskich w selekcyjnej hodowli topoli, jaką prowadzi Zakład Dendrologii i Pomologii w Kórniku.

P. canescens v. *fredrowiensis* W r ó b l.

Forma topoli szarej, znaleziona przez Wróblewskiego w roku 1920 w wozach lessowych koło Lwowa. W Arboretum znajdują się na kwaterze V dwa mniej więcej 25-letnie egzemplarze, które są szczepione na *P. tremula* L. (nr inw. 1219).

P. rogalinensis W r ó b l.

Jedna z wielu form topoli szarej znaleziona przez Wróblewskiego w Rogalinie nad Wartą w roku 1928. W Arboretum Kórnickim na kwaterze III rosną 3 drzewa posadzone około roku 1932 i jedno młodsze drzewo na kwaterze VI. Forma ta jest klonem żeńskim (nr inw. 467).

Odznacza się ona szeroką, gęsto ugałęzioną, kopulastą koroną, zwisającymi, wiotkimi gałęzmi, gładką, jasnozielonkawożółtą korą na pniu i długimi, wiotkimi ogonkami liściowymi. Kwitnie i owocuje niemal corocznie i bardzo obficie. Owocostany ma znacznie dłuższe niż u topoli białej i osiki. Wydaje liczne odrośla korzeniowe.

W Zakładzie Dendrologii i Pomologii w Kórniku używana jest do krzyżówek z innymi topolami.

Ryc. 17. *Populus lasiocarpa* Oliv. na 1 wasserze VIII

Fot. W. Bugała

P. Hickeliana D o d e.

Jest to gatunek blisko spokrewniony z topolą białą, rosnący w Północnej Afryce oraz na Półwyspie Pirenejskim. Niektórzy autorzy uważają go tylko za geograficzną odmianę topoli białej, od której jednak różni się bardzo wyraźnie. Odznacza się słabym wzrostem, wyrastając w małe drzewka o szerokiej, kopulastej koronie; posiada cienkie pędy i małe, skórzaste liście.

Jest to jeden z niewielu gatunków topoli, jaki zmarzył w Kórniku do granicy śniegu w czasie zimy 1928—29 i 1939—40. Do Kórnika został sprowadzony w roku 1927 od L. Dode'a (nr inw. 4541).

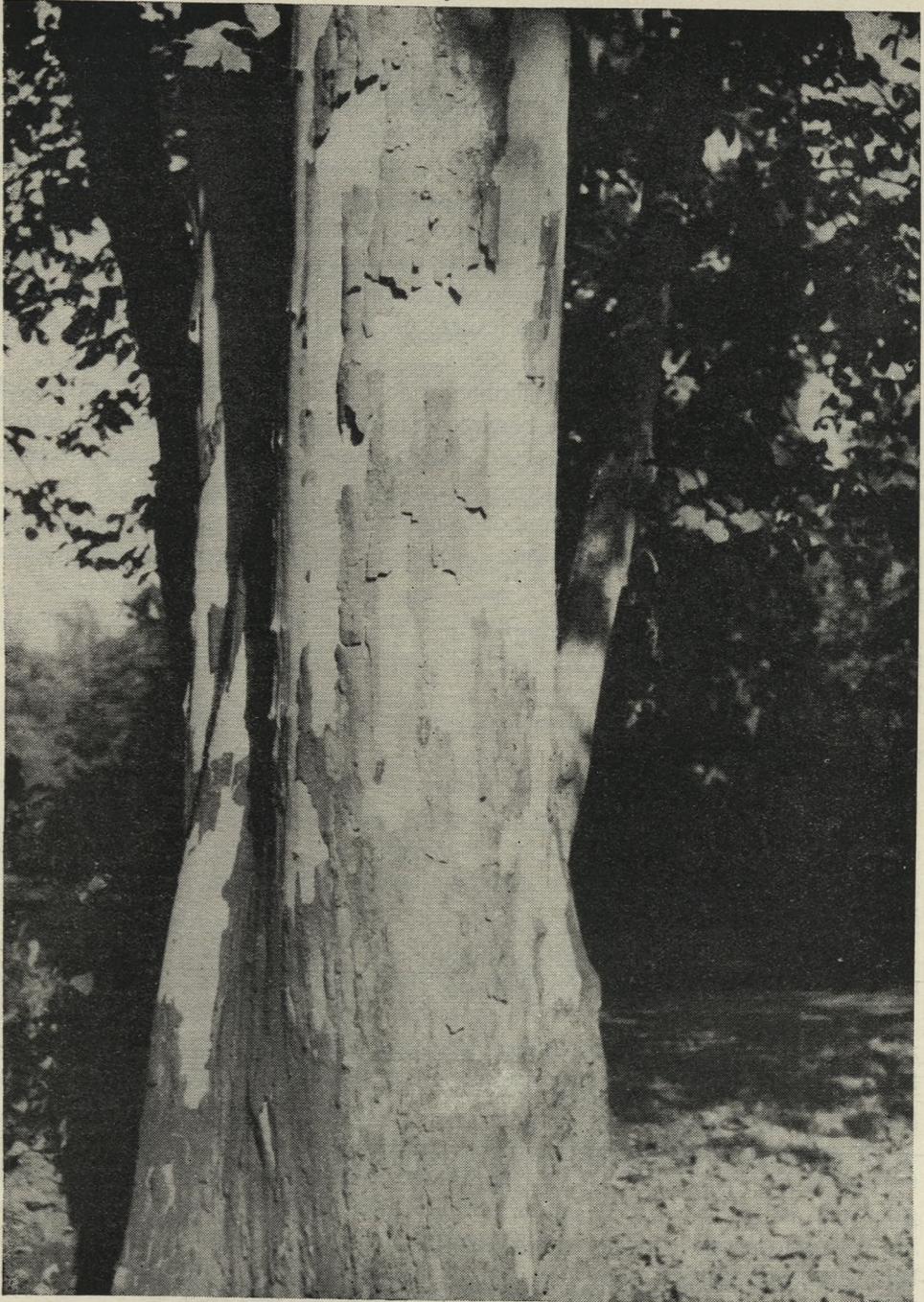
Obecnie 2 młode drzewa rosną w kolekcji topoli założonej w roku 1947 (część A). Gatunek ten dotychczas w Kórniku nie kwitł. W naszych warunkach nie ma większego znaczenia.

P. tomentosa C a r r.

Gatunek ten pochodzi rzekomo z Północnych Chin. Niemal wszystkie opisy tej topoli, które spotykałem w licznych pracach dendrologicznych, mogłyby się odnosić równie dobrze do jakiejś formy *P. canescens* S m. S c h e n c k [36] i R e h d e r [32] wskazują na to, że posiada ona liście podobne do topoli białej, ale że liście długopędów nie są wyraźnie klapowane i pokryte srebrzystym kutnerem, tylko grubo, nierównomiernie ząbkowane i szaro kutnerowate. Również opisy cech morfologicznych gałęzi, pnia, liści krótkopędów i kwiatów są bardzo podobne do opisów *P. canescens* S m.

John G. J a c k [20] opisuje tę topolę na podstawie własnych obserwacji z okolic Pekinu i podziwia jej wysokość, proste, bezszęczne pnie oraz wspaniałą pokrój korony. Jednak jego opisy liści i pędów nie ujawniają również żadnych cech, które by różniły *P. tomentosa* od *P. canescens*.

Piszę to wszystko dlatego, ponieważ *P. tomentosa* C a r r. wydawała mi się zawsze zagadkowym gatunkiem, a utwierdziłem się w tym przekonaniu studiując pracę G o m b o c z a [7], gdzie spotkałem podobnie krytyczne zdanie wypowiedziane na temat *P. tomentosa* C a r r. Autor ten przypuszcza mianowicie, że jest ona tylko pewnym typem mieszańca *P. alba* x *tremula*. Wskazują na to przynajmniej te drzewa, które spotyka się w Europie. Potwierdzają to także egzemplarze posiadane przez Arboretum w Kórniku. Zostały one sprowadzone z Paryża (Jardin des Plantes) w marcu 1930 roku (nr inw. 4770). Obecnie 4 silnie rozrośnięte drzewa męskie rosną w rzędzie topoli na terenach poszkołkowych (część B). Odznaczają się silnym wzrostem (rosną na suchej, piaszczystej glebie), budują jednak szerokie, gałęziste korony, osadzone na niskim, grubym i krzywym pniu. Kora na pniu jest zielonkawoszara. Cechy morfologiczne liści i pędów zgadzają się z opisami zamieszczonymi w pracach R e h d e r a [32], S c h e n c k a [36], S c h n e i d e r a [37] i innych i nie różnią się od *P. canescens* S m., która znajduje się w Arboretum Kórnickim pod nrem inwentarza 350.

Ryc. 18. *Platanus acerifolia* Willd. Pień starego drzewa

Fot. W. Bugala

P. grandidentata Michx.

Topola ta pochodzi ze wschodnich terenów Ameryki Północnej, gdzie rośnie w lasach podobnie jak osika i wyrasta w drzewa do 20 m wysokości. Cechy morfologiczne zbliżają ją do *P. alba* L. lub raczej do *P. canescens* S m. Młode pędy pokrywa szary, szybko znikający kutner. Rozwijające się liście są również obficie pokryte kutnerem, który jednak w miarę ich wzrostu zanika ze strony górnej, a utrzymuje się tylko na spodniej stronie w pobliżu nerwów.

Do Kórnika topola ta została sprowadzona w 1928 r. z Arboretum Arnolda (nr inw. 3738). Dwa drzewa zasadzono w kolekcji założonej w roku 1947 (część A). Wszystkie rosną słabo i dotychczas jeszcze nie kwitły.

P. adenopoda Maxim.

Jest to pokrewny naszej osice gatunek topoli, który występuje w Centralnych Chinach (prowincja Hu-pei). Ma bardzo ograniczony zasięg geograficzny. Młode pędy i gałązki nagie, zielonkawoszare. Pączki nagie. Liście różnią się wyraźnie od osiki. Na długopędach są szeroko trójkątne, o równej podstawie i krótkim wierzchołku. Młode liście delikatnie owłosione i zabarwione brązowo. Na krótkopędach liście jajowate, gruczołowato piłkowane, nagie, długości 3—4 cm, szerokości 5—6 cm.

Do Kórnika topola ta została sprowadzona w roku 1931 z Arboretum Arnolda (nr inw. 3743). Obecnie rośnie tylko jeden egzemplarz w kolekcji założonej w roku 1947 (część A).

Zimą 1939—40 gatunek ten silnie ucierpiał od mrozów. Rośnie słabo i dotychczas nie kwitł.

P. tremula L. — Topola osika. Osika.

Na terenie Arboretum występuje niewiele drzew osiki. Grupa kilku męskich egzemplarzy w wieku około 15 lat rośnie na terenie nowej części Arboretum (część A). Jest to forma osiki o dużych liściach, silnym wroście oraz gładkiej i jasnej korze na pniu.

W znajdującej się obok kolekcji topoli, założonej w roku 1947, posadzone zostały 3 drzewa osiki, które są odroślami korzeniowymi wyżej wspomnianej grupy.

W nowej kolekcji topoli, założonej w roku 1952 na terenach poszkołkowych, zasadzono kilkanaście siewek osiki, które pochodzą z miejscowych nasion, zebranych z drzew rosnących przy drodze z Kórnika do Czolowa (obok lasu zwanego Zwierzyniec).

W Arboretum rośnie ponadto jedna odmiana osiki, a mianowicie *P. tremula* v. *pendula* Petzold et Kirchn. Tworzy ona szeroką koronę o zwisających gałęziach. Rośnie słabo i nie ma znaczenia praktycznego dla terenów zielonych. Do Kórnika została sprowadzona z Królewskich Ogrodów Botanicznych w Kew koło Londynu w roku 1931 (nr inw. 4536). Jedno drzewo rośnie na kwaterze VIII, zaszczerpione na wysokim pniu *P. rogalinensis* Wróbl.

P. tremuloides Michx.

Gatunek pokrewny naszej osice, zajmujący rozległe tereny w Północnej Ameryce. Rośnie w lasach. Jego ekologiczne wymagania są podobne do naszej osiki. W swojej ojczyźnie jest jednym z ważniejszych drzew użytkowych. Około roku 1812 został sprowadzony do Europy, jednak w warunkach europejskich rośnie wolno i nie ma dużego znaczenia praktycznego.

Od naszej osiki różni się jasnym zabarwieniem kory na pniu oraz liśćmi, które na krótkopędach są skórzaste, ciemnozielone, okrągłe lub szeroko jajowate, długości 6–12 cm, z ostrym, krótkim wierzchołkiem na szczycie, o brzegu niemal równomiernie płytko ząbkowanym i delikatnie orzęsionym.

U nas zakwita najwcześniej ze wszystkich topoli, zwykle w pierwszej połowie marca.

Do Kórniku sprowadzono tę topolę z kilku źródeł. Pierwszym źródłem był Ogród Botaniczny w Poznaniu, obecny park im. Kasprzaka (w roku 1927). Jedno drzewo (żeńskie) pochodzące z Poznania (nr inw. 4242) rośnie na kwaterze III. Obecnie mierzy około 13 m wysokości.

W roku 1935 otrzymano ją z dwu źródeł, a mianowicie od Dode'a (nr inw. 6855) i z Arboretum Arnolda (nr inw. 2988 i 2989). Jedno drzewo pochodzące od Dode'a rośnie na kwaterze VIII. Jest ono zaszczerpione na topoli białej. Odznacza się najsilniejszym wzrostem spośród wszystkich istniejących w Kórniku okazów tego gatunku. Również na kwaterze VIII, obok poprzedniego drzewa, rośnie jeden egzemplarz *P. tremuloides* Michx. pochodzący z Arboretum Arnolda (nr inw. 2988). Jest to drzewo słabo rosnące, wysokości około 9 m (na własnych korzeniach). Obserwujemy tu rzadkie zjawisko obupłciowości kwiatów, to znaczy że w normalnie zbudowanych kwiatach żeńskich u podstawy załazni wyrasta 2–5 pręcików.

Na kwaterze VIII znajdowały się również 2 męskie drzewa *P. tremuloides* Michx. pochodzące z Arboretum Arnolda (nr inw. 2989), które rosły bardzo słabo i zginęły w roku 1952. Trzy młode egzemplarze tego samego klonu (nr inw. 2989) zostały posadzone w kolekcji w roku 1947. Dotychczas wszystkie są zdrowe i szybko przyrastają.

Latem 1950 roku nadesłane zostały do Arboretum w Kórniku przez Scott S. Pauleya nasiona *P. tremuloides* Michx. Zostały one zebrane z naturalnego stanowiska w stanie Wisconsin. Cztery siewki uzyskane z tych nasion zostały posadzone w nowej kolekcji topoli na terenach poszkołkowych w roku 1953 (nr inw. 9861).

LITERATURA

1. Bärner J. (1942). Die Nutzhölzer der Welt. Neudamm.
2. Białobok S. i Bugała W. (1951). Przegląd prac hodowlanych nad topolami

i wyniki dotychczasowych obserwacji przeprowadzonych nad niektórymi mieszańcami topoli w Kórniku. VII Rocznik Sekcji Dendrologicznej PTB, Warszawa.

3. Bogdanow P. Ł. (1938). Topola i ich kultura, Leningrad.
4. Briquet J. (1935). International Rules of Botanical Nomenclature adopted by the international Botanical Congresses of Vienna 1905 and Brussels 1910, revised by the international Botanical Congress of Cambridge 1930. Ille uitgave, Jena.
5. Bugała Wł. (1951). Kilka nowych odmian i mieszańców *Populus alba* L., Acta Soc. Bot. Pol., vol. XXI, nr 1–2.
6. Cansdale G. S. (1938). The Black Poplars and Their Hybrids cultivated in Britain, Published by the Imperial Forestry Institute, Oxford.
7. Gombocz E. (1928). Vizsgalatok Hazai Nyarfakon (Különlengomat a „Botanikai Közlemenyek” 1928 evi XXV kötetéből).
8. Harlow W. M. (1942). Trees of the Eastern United States and Canada, New York.
9. Harlow W. M. i Harrar E. S. (1950). Textbook of Dendrology, New York, Toronto, London.
10. Hartwig K. G. (1922–23). *Populus canadensis* Moench und *Populus monilifera* Aiton. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
11. Heimbürger C. (1940). Report on poplar hybridization II 1937 and 1938 Forestry Chronicle, June 1940.
12. Hermes A. (1930) *Populus monilifera*, Mitt. d. D. Dendr. Ges.
13. Herre Konrad (1927). Wert einiger ausländischer Pappeln. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
14. Hesmer H. i in. (1951). Das Pappelbuch. Bonn.
15. Höfker (1938). *Populus canescens*. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
16. Hough R. B. (1936). Handbook of the Trees of the Northern States and Canada, Lowville, N. Y.
17. Houtzagers G. (1937). Het Geslacht *Populus* in Verband met Zijn Beteekenis voor de Hottelt, Wageningen. Die Gattung *Populus* und ihre forstliche Bedeutung (Deutsche Uebersetzung von W. Kemper, Hannover 1941).
18. Houtzagers G. i in. (1941). Handboek voor de Populierenteelt, Wageningen.
19. Index *Kewensis Plantarum Phanerogamarum*, Oxonii (1895), Supplementum I–X (1886–1940).
20. Jack J. G. (1909). Bemerkungen über neu eingeführte Bäume und Sträucher. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
21. Joachim H. Fr. (1953). Pappelanbau ausserhalb des Waldes, Berlin.
22. Kobendza R. (1952). Topole sekcji *Leuce* Duby w Polsce, ich zmienność i wykorzystanie dla celów gospodarczych i zdobniczych. VIII Rocznik Sekcji Dendrologicznej PTB, Warszawa.
23. Koehne E. (1893). Deutsche Dendrologie, Stuttgart.
24. Komarow W. I. (1936). Flora ZSSR (Flora Unionis Rerumpublicarum Sovieticarum Socialistarum), tom V, Moskwa–Leningrad.
25. Krüssmann G. (1951). Die Laubgehölze, Berlin.
26. Makowiecki S. (1928). Topola piramidalna (*Populus fastigiata* Pers.), II Rocznik Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, Lwów.
27. Nakai T. (1930). Flora Sylvatica Koreana, Pars XVIII, Published by The Forest Experiment Station Government General of Chosen, Keijyo, Japan.

28. Nilsson-Ehle H. (1936). Ueber eine in der Natur gefundene Gigasform von *Populus tremula*, Hereditas XXI.
29. Pauley Scott S. (1949). Forest Tree Genetics Research Populus L. — Reprinted from Economic Botany, July-September, Vol. 3, No. 3.
30. Prawdin L. F. (1951). *Salicaceae* Lindl. in Dierewia i Kustarniki SSSR II, Moskwa-Leningrad.
31. Rehder A. (1931). New Species, varieties and combinations from the Herbarium and the Collections of the Arnold Arboretum, Journal of the Arn. Arb. Vol. XII, No. 1.
32. Rehder A. (1927, 1947 i 1951) Manual of Cultivated Trees and Shrubs. New York,
33. Rehder A., Kobuski C. E. (1932). Enumeration of the Ligneous Plants collected by J. F. Rock on the Arnold Arboretum Expedition to North-western China and Northeastern Tibet. Journal of the Arn. Arb., Vol. VIII, No. 4.
34. Rostafiński J. (1913). O topoli włoskiej w Polsce. Odbitka z czasopisma Polskiego Tow. Przyr. im. Kopernika „Kosmos” XXXVIII, Lwów.
35. Sargent Ch. S. (1933). Manual of the Trees of North America, Boston and New York.
36. Schenck K. A. (1939). Fremdländische Wald- und Parkbäume, Berlin.
37. Schneider C. K. (1912). Illustriertes Handbuch der Laubholzkunde, Jena.
38. Schneider C. K. (1916). *Salicaceae* in Plantae Wilsonianae. Vol. III, part. I, Cambridge.
39. Schneider C. K. (1932). Die bisher bekannten Pappelbastarde, Mitt. d. D. Dendr. Ges.
40. Schmucker Th. (1942). Die Baumarten der nördlich gemässigten Zone und ihre Verbreitung. Silvae Orbis, Berlin.
41. Schwerin F. (1907). Weibliche Pyramidenpappel. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
42. Schwerin F. (1919). Die Charkow-Pappel. *Populus charkowiensis* Schroed. et Kitsch. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
43. Stecki K. i Kulesza W. (1926). Opis parku w Kórniku. I Rocznik Polskiego Towarzystwa Dendrologicznego, Lwów.
44. Stout A. B. and Schreiner E. J. (1934). Descriptions of ten New Hybrids Poplars. Bull. of the Torrey Bot. Club, 61.
45. Sudworth G. (1934). Poplars Principal Tree Willows and Walnuts of the Rocky Mountain Region. Bull. of the United States Department of Agriculture, Washington.
46. Uphof G. C. (1922). Die *Populus*-Arten im Südwesten der Vereinigten Staaten von Nordamerika. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
47. Valckenier-Suringar J. (1929). Die Anwendung der internationalen botanischen Nomenklaturregeln. II, Mitt. d. D. Dendr. Ges.
48. Vill. G. (1927). *Populus robusta* C. Schn., Mitt. d. D. Dendr. Ges.
49. Vill. G. (1930). Dendrologische Studien über Pappelbastarde aus den pfälzischen Rheinauen. Mitt. d. D. Dendr. Ges.
50. Wróblewski A. (1936). Słów parę o tak zwanej topoli „niekłańskiej”. Sylwan, rocznik LIV, nr 6, Lwów.
51. Wróblewski A. (1936). O czterech pięknych i rzadkich topolach. Wiadomości z Ogrodów Kórnickich, Kórnik.
52. Wróblewski A. (1937). Najszybciej rosnące topole i ich użyteczność, Poznań.
53. Wróblewski A. i Wallisch K. (1930). Spostrzeżenia aklimatyzacyjno-hodowlane nad topolami. III Rocznik Polskiego Tow. Dendrologicznego, Lwów.

ВЛАДИСЛАВ БУГАЛА

Коллекция тополей в Курницком Арборетуме

Краткое содержание

Быстрое развитие Арборетума в Курнике началось от 1925 года. С этого времени очень быстро увеличивалось количество видов, разновидностей и мешанцев, число которых в 1939 году было 109. В 1946 г. автор начал научные исследования тополей коллекции Курницкого Арборетума.

После проверки и по учету синонимов составлено актуальный список вмещающий 30 видов, 46 мешанцев и 17 разновидностей. В этом номере помещена только 1 часть научной работы, содержащая, кроме вступления характеристику видов, разновидностей и мешанцев, принадлежащих к *Leuce Duby*.

В самом начале автор приводит источники, из которых получено деревья коллекции. Далее описывает он в общих чертах размещение тополей на территории Арборетума и подробно описывает 15 видов, разновидностей и мешанцев тополей Курницкого Арборетума, принадлежащих к секции *Leuce Duby*. Между ними находятся разновидности белой тополи или формы *P. canescens* Sm. открытых Н. Врублевским. Очень интересующими являются *P. alba densiramula* Wróbl. и *P. canescens* v. *pyramidalis* Bug.

Описывая *P. tomentosa* Carr. автор подчеркивает, что деревья этого вида, растущие в Курнике, ничем не отличаются от деревьев некоторых форм *P. canescens* Sm. Деревья эти происходят из Жарден де Планта. Париж. Так как описания этого вида данные во многих научных работах по дендрологии не отличаются от описаний *P. canescens* Sm. Автор предполагает, что нет вида *P. tomentosa* и приводит при этом такое же замечание на тему этого вида данное Гомбошом в его работе „Vizogalatok Hazai Nyarfakon (Különlengomat a „Botanikai Közlemenyek“, 1928 XXV, Kötetéből).

WŁADYSŁAW BUGAŁA

The collection of Poplars at the Kórnik Arboretum

Summary

The rapid development of the Kórnik Arboretum dates from the year 1925; since that time the number of species, varieties and hybrids of poplars has increased considerably reaching in 1939 the figure of 109. In 1946 the author began his investigations on the poplars in the collections of the Kórnik Arboretum; after verifying them and taking synonyms into considerations he presents a list which comprises thirty species, forty-six hybrids and seventeen varieties.

That number includes only the first part of the author's paper containing, apart from the introduction, a characteristic of species, varieties and hybrids which belong to the section *Leuce Duby*.

In the introduction the author mentions the place of origin of the poplars growing at present in Kórnik. He then acquainted us in general with the distribution of poplars within the boundaries of the Kórnik Arboretum and describes fifteen species, varieties and hybrids of poplars belonging to the *Leuce Duby* section. Among them are varieties of the white poplar or

of the form *P. canescens* S m. found by A. W r ó b l e w s k i. Of special interest are *Populus alba* v. *densiramula* W r ó b l. and *P. canescens* v. *pyramidalis* B u g.

With regard to *Populus tomentosa* C a r r. the author stresses the fact that the specimens of the poplar which grow at Kórník do not differ at any rate from certain forms of *Populus canescens* S m. They were brought from the Jardin des Plantes in Paris. Taking into consideration that the descriptions of this species contained in numerous dendrological papers are not differing from descriptions of *Populus canescens*, the author supposes that *P. tomentosa* C a r r. does not exist as a species. In this connection he refers to similar observations made by Gombocz in his paper: Vizőgalatok Hazai Nyarfakon (Különlengomat a „Botanikai Közlemenyek”, 1928 evi XXV, Kötetéből).

Ryc. 19. *Catalpa speciosa* Ward.

Fot. F. Obrąpalska